

N:o 11.

*Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, angående
ändring af gällande bestämmelser rörande förräntandet
af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond; gifven
Stockholms slott den 6 december 1895.*

Under åberopande af bilagda utdrag af protokollet öfver civil-
ärenden för denna dag, vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen
medgifva

att, när enligt gifna bestämmelser direktionen för Hjelmare kanal-
och slussverks bolag har att för nämnda kanal- och slussverks repara-
tionsfonds tillväxt och fruktbargörande till riksgäldskontoret öfverlemna
låne- eller andra värdehandlingar af föreskrifven beskaffenhet, direk-
tionen må aflemna sådana handlingar, som med afseende å rådande
förhållanden kunna af fullmäktige i riksgäldskontoret anses i kapital-
värde motsvara det belopp, som skall till fonden redovisas;

lärande, om Riksdagen härtill lemnar bifall, ändring i vissa delar
af nu gällande utlåningsreglemente blifva nödig och böra ega rum.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande
utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all
Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

O S C A R.

V. L. Groll.

*Utdrag af protokollet öfver civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i Statsrådet å Stockholms slott den
6 december 1895.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern BOSTRÖM,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve DOUGLAS,
Statsråden: friherre ÅKERHJELM,
ÖSTERGREN,
GROLL,
WIKBLAD,
GILLJAM,
friherre RAPPE,
CHRISTERSON och
WERSÅLL.

12:o.

Föredragande departementschefen statsrådet Groll anförde i underdånighet:

Då vid 1828—1830 årens riksdag Rikets ständer beviljade afskrifning af de från Rikets ständers bank och riksgäldskontoret till ett sammanräknadt belopp af 730,000 riksdaler banko utlemnade lånebidrag till Hjelmare kanal- och slussverks nybyggnad, förordnade Ri-

kets Ständer såsom vilkor för denna afskrifning, att en summa af 15,000 riksdaler samma mynt borde till fond för kanalens framtida underhåll afsättas, hvarefter Rikets Ständer vid 1834 års riksdag medgafvo, att denna fond finge till riksgäldskontoret före år 1840 aflemnas uti en, å Hjelmare kanal- och slussverks bolags vägnar, af bolagets direktion utgifven och i bolagets fastigheter Stora Vallby och Oppeby in-tecknad skuldförbindelse å förutnämnda belopp med derålöpande 5 procent årlig ränta, hvilken ränta borde genom direktionens försorg hvarje år med 750 riksdaler banko inbetalas till riksgäldskontoret, som deremot skulle tillhandahålla direktionen samma räntebelopp emot sådana säkerhetshandlingar, som vore antagliga enligt det reglemente för dessa medels utlåning, som af Kongl. Maj:t kunde utfärdas; och skulle på enahanda sätt förhållas med den å nyss omförmälda säkerhetshandlingar inflytande ränta, så att allt hvad under benämning af ränta inginge till riksgäldskontoret komme att, i utbyte mot antagliga säkerhetshandlingar, tillhandahållas direktionen.

Sedan ofvan nämnda skuldförbindelse å 15,000 riksdaler banko jemte godkänd säkerhet för ett års derå upplupen ränta blifvit till riksgäldskontoret aflemnad, fann sig kanaldirektionen böra, innan den afgaf förslag till reglemente för räntemedlens utlåning, göra hemstallan hos fullmäktige i riksgäldskontoret om vissa jemkningar i det redan stadgade utlåningssättet för dessa medel, och direktionen framlade i sådant syfte en den 30 december 1840 upprättad, för en tidrymd af 100 år beräknad och i 75 särskilda perioder eller serier indelad samt på förräntning efter 5 procent grundad plan för reparationsfondens bildande, enligt hvilken denna, så vida icke inträffande olyckshändelser eller andra tillfälligheter föranledde ett oundvikligt tillitande af densamma, skulle vid 1939 års slut uppgå till mer än 2,000,000 riksdaler banko och, äfven om nedsättning i den till 5 procent beräknade räntan framdeles måste medgifvas, likväl då utgöra ett så betydligt belopp, att densamma borde icke allenast öfverstiga den kostnad, som kunde erfordras till ombyggnaden af slussar och andra byggnader samt sjelfva kanalens förbättring, då dessa arbeten till följd af tidens åverkan måste företagas, utan äfven bereda tillgångar till andra för allmänheten önskvärda åtgärder och nyttiga företag.

Denna plan blef för pröfning öfverlemnad till Rikets Ständer vid riksdagen 1840—1841; och beslöto Ständerna rörande ifrågavarande fond bland annat: 1:o) att räntan för ofvan nämnda, i hemmanen Stora Vallby och Oppeby in-tecknade förskrifning å 15,000 riksdaler banko finge, tillika med de genom utlåning af denna räntas årliga belopp

ytterligare uppkommande räntemedel, förblifva under kanaldirektionens vård och förvaltning, intill dess en viss betydligare summa såmedelst blifvit bildad och hvilken tills vidare bestämdes till högst 6,000 riksdaler; hvarefter direktionen skulle för densamma till riksgäldskontoret aflemna sådana låne- och säkerhetshandlingar, som öfverensstämde med det reglemente för dessa medels utlåning, hvilket Kongl. Maj:t, efter förslag af kanaldirektionen, kunde fastställa och utfärda; 2:o) att de för dessa lånehandlingar inflytande räntemedel äfvenledes finge af direktionen uppbäras och förvaltas, intill dess genom desamma och de i förestående punkt omförmälda räntor den deri bestämda summa uppkommit; 3:o) att dessutom de smärre kontanta tillskott, som direktionen uti planen å bolagets vägnar erbjudit, finge genom direktionen förvaltas och göras räntebärande, liksom de öfverskott, hvilka komme att återstå efter det lånehandlingar till de i planen beräknade belopp blifvit vid deri bestämda tider till riksgäldskontoret aflemnade; och 4:o) att direktionen deremot vore riksgäldskontoret ansvarig, att den för hvarje år upplupna räntan å ej mindre ofvannämnda förskrifning än då samlade ränte- och tillskottsmedel blefve vid årets slut för reparationsfondens räkning fruktbarande efter en tills vidare till 5 procent bestämd räntefot, så att fonden under hvarje års lopp tillväxte med en summa, motsvarande 5 procent å fondens ursprungliga belopp och den vid samma års början befintliga räntebehållning.

Under den 12 januari 1852 blef derefter af Kongl. Maj:t fastställt reglemente för fonden, deri bland annat, jemte det stadgande meddelades om hvilka värdehandlingar finge vid utlåningen antagas såsom säkerhet, tillika föreskrefs, att räntefoten tills vidare icke finge vid utlåningen understiga 5 procent, att de lån, som mot hypotek af sådana obligationer, hvilka finge antagas såsom säkerhet, meddelades, icke finge öfverstiga 90 procent af de hypotiserade obligationernas kapitalbelopp, så framt obligationerna vore förskrifna med lägre ränta än 5 procent, och att berörda slags obligationer kunde för fondens räkning inköpas under vilkor likaledes, att räntan å desamma tills vidare icke understige 5 procent.

Sedan allmänna hypoteksbankens 5 procent obligationer, af hvilka ett belopp af 115,500 kronor blifvit af direktionen hos riksgäldskontoret för fondens räkning deponerad, blifvit uppsagda att under år 1881 inlösas eller utbytas mot andra hypoteksbankens med allenast 4 ½ procent ränta löpande obligationer, ingaf direktionen till Kongl. Maj:t en framställning, deri, med hänvisande jemväl till den omständigheten, att det dag för dag blefve svårare att utan betungande uppgäld finna till köps

obligationer, som, förskrifna med 5 procent eller högre ränta, erbjöde otvifvelaktig säkerhet, hemställdes om förändring i stadgandet om 5 procent räntas beräkning tills vidare å fondens medel.

I anledning häraf beslöt 1881 års Riksdag, på framställning af Kongl. Maj:t, medgifva, förutom att de hos riksgäldskontoret deponerade 5 procent obligationerna finge utbytas mot dylika till 4 1/2 procent, vidare att den ändring i dåvarande bestämmelser om fondens bildande och tillväxt finge vidtagas, att obligationer af den i utlåningsreglementet bestämda beskaffenhet derefter och tills vidare finge i riksgäldskontoret för fondens räkning emottagas till sådan kurs, som å det kapital, hvilket borde förräntas och hvarmed fondens tillväxt borde ega rum, lemnade en verklig ränta af minst 4 1/2 procent för år; samt att beträffande fondens tillväxt vidare skulle, till undvikande af särskild plans uppgörande för fondens framtida bildande, lända till efterrättelse, att fonden tillökades med beloppet af den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, jemte de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundning till närmast högre hundratal af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden.

Derefter utfärdades den 16 oktober 1884 nu gällande förnyade nådiga reglemente beträffande sättet och villkoren för förräntandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond, hvaruti stadgades, bland annat, att ifrågavarande fond fortfarande skulle förblifva under kanal-direktionens vård och förvaltning i så måtto, att direktionen skulle åligga att derefter såsom dittills göra fruktbarande de årliga räntebeloppen å fondens i riksgäldskontoret under näst föregående år innestående värdehandlingar samt att till fondens ökande årligen inom den 1 december aflenna till riksgäldskontoret låne- eller andra värdehandlingar för belopp, motsvarande den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper sålunda i verkligheten utfallit, jemte de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundning till närmast högre hundratal kronor af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden; att obligationer eller andra värdehandlingar, som till följd af utlottning eller eljest till betalning förfölle, skulle af direktionen ofördröjligen efter deras inlösen ersättas med andra värdehandlingar af nedannämnda beskaffenhet, hvilka värdehandlingar genast borde till riksgäldskontoret öfverlemnas; att direktionen egde att antingen utlåna ifrågavarande räntemedel eller ock för desamma inköpa räntebärande obligationer; att, derest medlen utlånades, såsom säkerhet derför finge antagås: a) in-teckning uti för all framtid i Stockholms stads brandförsäkringskontor försäkrad fastighet, fallande inom halfva brandförsäkringssumman; b)

inteckning i jordegendom på landet eller i stadsjord inom hälften af gällande taxeringsvärde; c) obligationer eller förskrifningar, utgifna af riksgäldskontoret, riksbanken, Stockholms stad eller andra kommuner, Allmänna hypoteksbanken eller enskilda bankinrättningar och hypoteksföreningar, för hvilkas förvaltning reglemente blifvit af Eders Kongl. Maj:t fastställda, allt i den mån och till det värde kanaldirektionen funne dem innefatta fullgod säkerhet; att lån från fonden tills vidare icke finge af direktionen utlemnas mot lägre ränta än 5 procent för år, samt att obligationer af ofvan angifna beskaffenhet finge af direktionen tills vidare inköpas och för fondens räkning i riksgäldskontoret emottagas till sådan kurs, att de å det kapital, som skulle förräntas och hvarved fondens tillväxt borde ega rum, lemnade en verklig ränta af minst 4 ½ procent för år.

Nu har uti en till Eders Kongl. Maj:t ingifven skrift direktionen för Hjelmare kanal- och slussverksbolag i enlighet med kanalbolagets vid bolagsstämma den 20 sistlidne september fattade beslut, gjort framställning om ändring i dessa bestämmelser och dervid — med åberopande att, då, såsom bekant vore, alla sådana obligationer, som för ifrågavarande inbetalningar kunde enligt nu gällande utlåningsreglemente användas, blifvit under den sedermera förflutna tiden antingen konverterade eller af nyo utfärdade till 4 procent eller ännu lägre ränta, samma svårighet, som år 1881 gälde i fråga om obligationer, löpande med 5 procent eller högre ränta, ånyo inträdt, när det gälde anskaffande af obligationer, som lemnade 4½ procent effektiv ränta; att en varaktig återgång af den sänkning i räntan, som länge pågått, icke syntes vara att vänta, samt att reparationsfonden hunnit en i direktionens tanke mer än nödig höjd, sedan den inom innevarande års utgång vuxit till omkring 345,000 kronor — i underdånighet anhållit, att Eders Kongl. Maj:t behagade i nåder föreslå nästkommande Riksdag att medgifva en sådan ändring i de för bildandet af Hjelmare kanal- och slussverks reparationsfond vid 1881 års riksdag meddelade föreskrifter:

1:o) att de belopp af Allmänna hypoteksbankens och Stockholms inteckningsgarantiaktiebolags obligationer, som redan finnes i riksgäldskontoret deponerade för fondens räkning, finge i mån af skeende konvertering eller utlottning i riksgäldskontoret utbytas mot samma banks och bolags eller andra i 1884 års utlåningsreglemente omförmälda slag af obligationer, beräknade efter sådan kurs, att de lemnade en

effektiv ränta af 3 procent eller, om detta icke kunde medgifvas, af 3,6 procent; samt

2:o) att Allmänna hypoteksbankens, Stockholms inteckningsgarantiaktiebolags eller andra i utlåningsreglementet angifna obligationer samt inteckningar i fast egendom, der sådana af stadgad beskaffenhet stode att erhålla, hädanefter finge i riksgäldskontoret för fondens räkning emottagas till nyssnämnda kurs och räntefot samt fonden, så länge densammas ökande kunde finnas böra fortgå, ökas medelst inbetalning till Riksgäldskontoret årligen såsom hittills af de räntebelopp, som å fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, tillika med de mindre tillskott från kanalbolaget, som kunde erfordras för afrundande till närmast högre hundratal af slutsumman i hvarje års inbetalning till fonden.

Med anledning häraf hafva fullmäktige i riksgäldskontoret, som lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, afgifvit underdånigt utlåtande af den 31 oktober 1895 och deruti till en början upplyst, att Hjelmare kanal- och slussverks i riksgäldskontoret innestående reparationsfond för närvarande utgjordes af:

dels en å Hjelmare kanal- och slussverksbolags vägnar utgifven och i bolagets fasta egendommar Stora Wallby och Oppeby intecknad, med 5 procent ränta löpande skuldförbindelse å..... kronor 22,500: —

dels en af G. Strokirk till bolaget utfärdad, med 5 procent ränta löpande skuldförbindelse å..... » 22,500: —
med säkerhet af två i egendomen $\frac{1}{2}$ mantal Hållunda i Visnums härad af Vermlands län intecknade skuldförbindelser å tillhopa samma belopp;

dels ock följande obligationer nemligen:

med 5 procent ränta:

Sveriges allmänna hypoteksbanks af år 1877 å » 24,500: —

med $4\frac{1}{2}$ procent ränta:

Sveriges allmänna hypoteksbanks
af år 1880 å kronor 228,900: —
och af år 1883 å » 30,000: — » 258,900: —

Summa kronor 328,400: —

För egen del, hafva fullmäktige anfört, att samma anledning, som år 1881 förorsakat nedsättning af den dittills bestämda räntan å de obligationer, hvilka finge till fondens ökande inköpas, äfven nu föreläge i fråga om såväl den i gällande reglemente fastställda ränta å lån från

fonden, 5 procent, som den effektiva ränta af 4½ procent, efter hvilken obligationer finge emottagas i riksgäldskontoret för fondens räkning, samt att, enär Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen förut, då fråga varit om bestämmande af den räntefot, som borde ligga till grund för fondens fruktburgörande och tillväxt, sökt fastställa densamma i öfverensstämmelse med den vid tillfället gällande räntefoten, direktionens förvarande underdåniga ansökning syntes förtjena afseende; att, ehuru värdepapper af den beskaffenhet, 1884 års reglemente stadgade, för närvarande endast med erläggande af uppgäld kunde anskaffas till ränta af 4 procent, det likväl, då en höjning af den allmänna räntefoten syntes åtminstone för någon tid kunna inträda, vore mindre lämpligt att redan nu för en längre framtid fastslå någon af de utaf direktionen angifna räntesatser; att, med hänsyn härtill och vid det förhållande att af 1881 års Riksdag den grundsats beträffande fondens tillväxt blifvit uttalad, att fonden årligen skulle tillökas med beloppet af den ränta, som å de fonden tillhöriga värdepapper i verkligheten utfölle, fullmäktige ansåge, att den lämpligaste anordningen vore att ålägga direktionen att för hvarje år till fonden öfverlemna värdehandlingar, som efter rådande förhållanden i kapitalvärde motsvarade det belopp, hvilket skulle till fonden redovisas; att ett sådant tillvägagående, till hvilket motsvarighet funnes i det den 28 april 1842 för Strömsholms nya kanalbolag utfärdade privilegium, skulle stå i närmaste öfverensstämmelse med ofvanomförmälda grundsats och syntes böra ega rum icke blott med afseende å de årliga tillskotten till fonden, utan äfven då fonden tillhöriga obligationer eller andra värdehandlingar, som efter utlottning eller eljest till betalning förfölle, skulle af direktionen ersättas med andra; samt att derigenom dessutom vunnnes den fördel, att sättet för fondens förrentning blefve en gång för alla definitivt bestämdt och ett rättande af reglerna derför efter den å olika tider rådande räntefoten icke vidare ifrågakomme;

och hafva fullmäktige i öfverensstämmelse med dessa åsigter hemställt om aflåtande till Riksdagen af nådig proposition i ämnet samt, derest denna framställning vunne afseende och Eders Kongl. Maj:t och Riksdagen fattade dermed öfverensstämmande beslut, afgifvit förslag till de förändringar uti gällande utlåningsreglemente, som i följd deraf erfordrades.

På grund af hvad sålunda förekommit får jag i underdånighet tillstyrka, att Eders Kongl. Maj:t måtte i anledning af direktionens för Hjälmare kanal- och slussverksbolag ifrågavarande framställning föreslå Riksdagen att, i enlighet med fullmäktiges i Riksgäldskontoret hem-

ställan, medgifva att, när enligt gifna bestämmelser direktionen för Hjelmare kanal- och slussverksbolag har att för nämnda kanal- och slussverks reparationsfonds tillväxt och fruktbargörande till riksgäldskontoret öfverlemna låne- eller andra värdehandlingar af föreskrifven beskaffenhet, direktionen må aflemna sådana handlingar, som med afseende å rådande förhållanden kunna af fullmäktige i riksgäldskontoret anses i kapitalvärde motsvara det belopp, som skall till fonden redovisas;

lärande, om Riksdagen härtill lemna bifall, ändring i vissa delar af nu gällande utlåningsreglemente blifva nödig och böra ega rum.

Till denna departementschefens hemställan, deri Statsrådets öfrige ledamöter instämde, täcktes Hans Maj:t Konungen lemna nådigt bifall samt befalde, att nådig proposition i ämnet skulle till Riksdagen aflåtas af innehåll bilagan till detta protokoll Lit. A. utvisar.

Ex protocollo:

Carl G. Edman.